

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ СӨЗ БОСТАНДЫҒЫ БАРОМЕТРІ

Назарларыңызға Қазақстандағы журналистер мен БАҚ құқықтарына қатысты, өтіп бара жатқан жылдың соңғы тоқсанындағы жағдайға шолу ұсынамыз.

Қазан–желтоқсан айлары аралығында Қазақстанда сөз бостандығы мен журналистердің жағдайы тәуелсіз медианың жұмыс кеңістігін тарылтуға бағытталған тұрақты үрдісті көрсетті. Бұл кезеңнің «ерекшелігі» жағдайдың күрт қатаңдауы емес, керісінше, бұқаралық ақпарат құралдарының қызметін шектеу үшін әкімшілік, рәсімдік және құқықтық тетіктердің жүйелі түрде қолданылуы болды. Атап айтқанда, редакцияларда тінту жүргізумен қатар журналистерге қарсы қозғалған қылмыстық істер, сот процестері, аккредитациялау кедергілері, ақпарат беруден бас тарту, интернет-ресурстарды бұғаттау, сондай-ақ репрессивті сипаттағы заңнамалық актілерді бастамалау орын алды.

Айта кету керек, медиаларға жасалатын қысым барған сайын күнделікті, үйреншікті сипат алып, формальды рәсімдерді сақтау деген желеумен жүзеге асырылуда. Бұл журналистердің құқықтық қорғанысын қиындатып, шектеулердің қалыпты құбылыс ретінде қабылдануына жол ашады. Заңнамадағы тұжырымдардың нақтыланбауымен ұштаса отырып, мұндай жағдай редакцияларда, әсіресе сезімтал тақырыптарды жариялау кезінде, өзін-өзі цензурау мен қорқыныш ахуалын күшейтеді. Мемлекет ақпараттық кеңістікке толық бақылау орнату саясатын белсенді түрде ілгерілетіп, сөз бостандығын қорғаудың халықаралық стандарттары мен Конституцияда бекітілген нормаларды бұзып отыр.

1. Жалпы жағдай (жаңа заңдардың қабылдануы, жария тұлғалардың мәлімдемелері, жаңа ережелердің енгізілуі).

Қараша айында [Парламент Мәжілісі медиада ЛГБТ насихатын тыйым салуды көздейтін түзетулерді мақұлдады](#). Бұл шешім құқық қорғаушылар мен халықаралық ұйымдардың наразылығын туғызды. Желтоқсан айында заң жобасын Сенат қолдайды деп күтілді. Өзгерістер тоғыз заңға қатысты енгізіліп, депутаттардың түсіндіруінше, балаларды «зиянды ақпараттан» қорғауға бағытталған. Құжатта қоғамдық кеңістікте, сондай-ақ бұқаралық ақпарат құралдары, телекоммуникация желілері мен онлайн-платформалар арқылы дәстүрлі емес жыныстық бағдарды насихаттайтын ақпаратты таратуға шектеу қоятын нормалар енгізіледі. Сонымен қатар «дәстүрлі емес жыныстық бағдарды насихаттау» ұғымы заңнамалық тұрғыда бекітіледі. Аталған заң іс жүзінде ЛГБТ насихатын педофилиямен, суицидті, қатыгездік пен зорлық-зомбылықты насихаттаумен теңестіреді.

Желтоқсан айында [Мәдениет және ақпарат министрлігі «деструктивті контентті тарату үшін»](#) интернет-платформалардың жауапкершілігін заңнамалық тұрғыда бекітуге» бағытталған заңдарға түзетулер ұсынды. Негізгі бастамаларға сәйкес, онлайн-платформалар Қазақстан аумағында өз өкілдіктерін тіркеуге міндетті болады; 16 жасқа дейінгі балаларға онлайн-платформаларды пайдалануға тыйым салынады; аудиториясы бес мыңнан асатын платформалардағы анонимді жазылушылар уәкілетті органға арнайы тізілім үшін өз деректерін жолдауы тиіс; онлайн-кинотеатрлардың қызметі реттеледі; ал бұқаралық ақпарат құралдары мемлекеттік органдардың ресми жауаптарын арнайы белгілеуге міндеттеледі. Құжат 29 желтоқсанға дейін қоғамдық талқылау үшін Ашық үкімет порталында орналастырылған, одан кейін Парламенттің қарауына енгізіледі.

Желтоқсан айында [Human Rights Watch ұйымын қоса алғанда, тоғыз құқық қорғау ұйымынан тұратын халықаралық коалиция](#) Қазақстан билігінің тәуелсіз журналистер мен бұқаралық ақпарат құралдарына қысымды күшейткенін мәлімдеп, бұл жағдай пікір білдіру еркіндігі мен ақпарат алу құқығына қауіп төндіретінін атап өтті. Құқық қорғау ұйымдары билікті қудалауды тоқтатуға, тәуелсіз журналистиканы қорғауға және пікір еркін білдіру мен ақпаратқа қолжетімділік үшін қолайлы орта қалыптастыруға шақырды.

Бұған жауап ретінде Мәдениет және ақпарат министрі [Аида Балаева халықаралық құқық қорғаушылар «жаңылыстырылғанын» мәлімдеп](#), Қазақстанда бірнеше қылмыстық іс аясында БАҚ өкілдері жауапкер болып отырған жағдайларға халықаралық қоғамдастықтың назарын аудару мақсатында «азаптау» тақырыбы әдейі көтеріліп жатқанын айтты. «Бар жауапкершілікпен мәлімдеймін: Қазақстанда ешкім кәсіби қызметі үшін қудаланбайды. Процестік әрекеттерді “сөз бостандығына қысым” ретінде көрсету — қоғамдық пікірді саналы түрде манипуляциялау», — деп атап өтті ол.

[Қазақстанда мемлекеттік ақпараттық тапсырыстың көлемі](#) жылына шамамен 85 млрд теңгеге дейін өсті, алайда мемлекет бұл қаражаттың қаншалықты тиімді жұмсалып жатқандығы туралы ақпаратты жарияламайды. Бюджет қаржысын ашық әрі түсінікті түрде бөлудің құралы болуы тиіс бірыңғай медиа-платформа әлі күнге дейін іске қосылған жоқ. Мәдениет және ақпарат министрлігі бұл мақсатқа бюджетте қаражат қарастырылмағанын хабарлады.

Заңгер Серік Әбішев бір топ журналистер мен белсенділермен бірге e-petition порталы арқылы Қылмыстық кодекстің 274-бабы — «Көрінеу жалған ақпарат тарату» бабын декриминализациялау жөнінде ресми үндеу жариялап, [петицияға қол жинауды бастады](#). Бастамашылардың пікірінше, бұл бап журналистерді, белсенділерді және сыни көзқарастағы азаматтарды қылмыстық қудалау үшін кеңінен қолданылады, сөз бостандығын шектейді және шамадан тыс қатаң сипатқа ие. Олар қылмыстық жауапкершілікті алып тастап, оны әкімшілік айыппұлдармен алмастыруды, сондай-ақ бас бостандығынан айыру жазасын қолдану мүмкіндігін жоюды ұсынады.

[Мәдениет және ақпарат министрлігі елдегі журналистиканы қолдау және дамыту бойынша ұсыныстар](#) әзірлеу мен іс-қимылдарды үйлестіру мақсатында Салалық журналистиканы дамыту мәселелері жөніндегі комиссия құрды. Алайда комиссия құрамында бірде-бір тәжірибелі журналист немесе медиа өкілі жоқ. Жаңа құрылымға министр Аида Балаева жетекшілік етеді, ал комиссия мүшелерінің басым бөлігі — академиялық орта өкілдері.

[«Қазпошта» баспасөз БАҚ-тарын таратуға байланысты](#) елеулі қаржылық шығындар болғанын мәлімдеді. Ұйымның хабарлауынша, шығындардың негізгі себептері логистикаға, жалға беруге және инфрақұрылымды ұстап тұруға кететін жоғары шығындар, сондай-ақ операциялық шығындардың едәуір өсуі болып табылады. «Қазпошта» баспасөз БАҚ-тары компания қызметінде маңызды орын алып отырғанын, алайда олардың тарату шығындарының кірістерден жылдам өсуі теріс қаржылық нәтиже беретінін атап өтті.

[Адам құқықтары жөніндегі уәкіл Артура Ластаев Zoomin подкастында:](#) «Біз білеміз, сөз бостандығы абсолютті құқық емес. Бұл жазасыздық лицензиясы емес. Бұл шексіз құқық емес. Ол қоғам тәртібі, ұлттық қауіпсіздік, басқа азаматтардың құқықтары мәселелеріне келетін жерде аяқталады... Иә, мен кейбір адамдар сөз бостандығының артын пайдаланып, оны шеберлікпен пайдаланып жатқанын көріп отырмын... Жалпы, белгілі құқықтық шеңберлерді бәрі сақтауы керек, тек жария тұлғалар ғана емес, бәрі. Егер адам оларды сақтамаса, өз құқығын теріс пайдаланса, онда өз әрекеттері үшін жауапкершілікке дайын болуы тиіс», — деді.

2. Құқықтық қысым (сот талаптары, сотқа дейінгі шағымдар, қамау, ұстаулар)

[Sotreport.kz](#), Астана

[Sotreport.kz іскерлік беделді қорғау ісінде жеңіске жетті:](#) Астанадағы сот ТОО «СпецТрейдТМ»-нің жарияланымды жалған деп тану, материалды жою және шамамен 59 млн теңге өндіріп алу талаптарын қанағаттандырмады. Сотқа жүгінуге себеп болған жарияланым 2025 жылғы 27 қаңтарда «Жол инфрақұрылымы – байыту

құралы. Бір компанияның тарихы» деген тақырыппен шыққан. Сот мақаладағы мәліметтердің құжаттармен расталғанын анықтады.

Kozachkov offside, Алматы

[Сот журналист Михаил Козачковқа қарсы арыз бойынша](#) шыққан жала жабу ісінде оның пайдасына шешім қабылдады. Әкімшілік іс Мәжіліс депутаты Болатбек Нажметдинұлының арызы негізінде қозғалған. Козачков бұрын депутаттың кеденде жемқорлыққа байланысты жұмыстан шығарылғанын жазған, бірақ амнистиядан кейін қайта мемлекеттік қызметке келгенін айтқан. [Козачков](#) депутаттың арнайы тексеруден өтуі туралы сұрау салған, алайда тек деректердің құпия екені жөнінде жауап алған.

Нұртаза Қадірниязов, Алматы

[«Дат» газеті бұрынғы бас редакторы Нуртаза Кадирниязов ұсталып](#), Алматы қаласы Ауэзов аудандық басқармасына жеткізілгені туралы блогер Абзал Достияр Facebook желісінде хабарлады. Соңғы рет журналист Қытаймен визасыз режим және шамамен бір миллион қытай азаматының кіріс мәселесі туралы сұхбат берген; алайда дәл осы сұхбаттың ұсталу себебі екені расталмаған. Журналист тексерістен кейін босатылған.

[Exclusive.kz](#), Алматы

[«Қазақмыс» корпорациясы Exclusive.kz сайтына ресми талап жолдап](#), 2025 жылғы 3 қазанда жарияланған материалды жоққа шығаруды сұрады. Жарияланымда «Қазақмыс» бақылаусыз сирек кездесетін металдарды шығару құқығынан айрылуы мүмкін деп айтылған болатын. «Қазақмыс» пікірінше, бұл ақпарат «жалған әрі сенімсіз» болып, компанияның іскерлік беделін қаралайды; корпорация сирек кездесетін металдарды өндірумен және экспорттаумен айналыспайтынын алға тартады. Exclusive.kz редакциясы материалдың толықтай өнеркәсіп және құрылыс министрлігінің ресми жауабына негізделгенін атап өтті, ол «Қазақмыс» концентраттарын 2024–2025 жылдары шығару фактілерін және стратегиялық шикізатқа бақылауды күшейту жоспарын сипаттаған.

Кирилл Павлов, Астана

[Қазақстандық журналист Кирилл Павловқа](#) Ауыл шаруашылығы министрлігінің дрондар сатып алуы туралы жарияланымына байланысты әкімшілік іс қозғалды. Ведомствоға техниканы жеткізген компания журналисті дрондардың құны туралы жалған ақпарат таратты деп айыптады. Павлов өз кезегінде мәліметтерді министрліктің берген деректері негізінде пайдаланғанын айтты. Бірнеше ай бұрын журналист осы бап бойынша жауапкершілікке тартылып, айыппұл төлеген болатын, іс те министрліктің жұмысына байланысты еді. 2025 жылғы 19 желтоқсанда сот журналист Кирилл Павловқа қатысты әкімшілік істі тоқтатты. Өндіріс уақыттың өтуіне байланысты тоқтатылды.

[Press.kz](#), Астана

[Сергей Наумцев](#), 2014 жылы өмір бойына сотталған, Press.kz сайтына қарсы «педофил» деген сөз қолданылғаны туралы арызға соттың бас тартуына апелляция жолдады, құқықтарының бұзылғанын және моральдық зиян шеккенін алға тартты. Алайда апелляция көмектеспеді: шешім күшінде қалды, бұқаралық ақпарат құралдары фактілер мен сот шешімдеріне негізделген тұжырымдарды қолдануға құқылы деп танылды, ал Наумцев сот шығындары ретінде 250 мың теңге төлеуге міндеттелді. Бұл оның БАҚ-пен жылдар бойғы соттарының тағы бір эпизоды болып отыр.

Thevillage.kz, Алматы

«Құқықтық актілерде кешірім сұрауды міндеттеу қарастырылмаған» — осындай тұжырыммен [Алматы қалалық соты А. Еділ азаматтың «The Village Қазақстан» сайтына қарсы арызын](#) қанағаттандырмады. Талапкер мемлекеттік қызметтегі бұрынғы қызметі мен соттық оқиғаларға қатысты мәліметтер бар мақаланы жоққа шығаруды, одан кешірім сұрауды және моральдық зиян үшін өтемақы төлеуді сұраған болатын. Алайда сот мақалада жарияланған ақпарат шындыққа сәйкес деп шешті.

Orda.kz, Алматы

[Orda.kz сайтының бас редакторы Гильнара Бажкеноваға қатысты](#) Алматы полициясы «көрінеу жалған ақпаратты қасақана тарату» бойынша қылмыстық іс қозғады. Полиция мәліметтері бойынша, тексеру 2024 жылғы материалдарға қатысты арыздар бойынша жүргізілуде. 1 желтоқсанда Orda.kz офисінде және Бажкенованың үйінде тінту жүргізілді: оның техникасы мен материалдары алынған. БАҚ хабарламалары бойынша адвокаттар мен заңгерлерді бөлмеге кіргізбеген.

Басылымның Астанадағы бас редакторы [Дмитрий Кимнен](#) куәгер ретінде жауап алынды.

[KazTAG](#), Әсет Матаев, Әмір Қасенов, Алматы, Астана

KazTAG жетекшілері Әсет Матаев пен Әмір Қасеновқа Freedom Finance компаниясының арызы негізінде [қылмыстық іс қозғалды](#), алайда адвокаттардың айтуынша, тергеу кезінде елеулі бұзушылықтарға жол берілген: олар күдікті деп танылып, қатысу мүмкіндігі болмаған, іс пен сараптамалар жасырылған, ал тергеуші өз әрекетін басшылық нұсқауы бойынша жүргізгенін мойындаған. KazTAG бұл жағдайды сайлау алдындағы қысым деп есептейді және Freedom Finance арқылы миллиондаған долларды шығару және санкцияларды айналып өту схемалары туралы әңгімені жариялап, материалдарды елшіліктер мен мемлекеттік органдарға жолдаған. Сонымен қатар Матаев пен Қасенов жауап алу үшін шақырылған. 2025 жылғы 23 желтоқсанда [Әмір Қасенов](#) полицияға ұсталынды.

[«Наша газета»](#), Қостанай

Облыстық апталық газет редакциясына жеке сот орындаушыдан сотқа дейінгі талап келіп түсті: 2025 жылғы маусымда сайтта жарияланған мақаланың ақпаратын жоққа шығаруды сұрады. Талапкер өз арызында сол жылдың қазан айында қабылданған Кассациялық алқаның шешіміне сілтеме жасады.

Редакция хабарлағандай, мақала ресми орган — Қостанай облыстық сотының баспасөз қызметінің [хабарламасына негізделіп дайындалған](#). Журналистердің айтуынша, жарияланымда жеке деректер жоқ болды және материалдағы кейіпкерлерді анықтау мүмкін емес. Сонымен қатар, мақала жарияланған кезде ақпарат шындыққа сай болды, себебі Кассациялық алқаның шешімі тек бірнеше айдан кейін шыққан. Осыған байланысты редакция ақпаратты жоққа шығарудан бас тартып, жеке сот орындаушыға мақаланың ресми жауабын жариялау үшін жолдауды ұсынды.

Азаттық радиосы, Астана

Маусым айында Қазақстан Сыртқы істер министрлігі 16 журналистің, оның ішінде бюро басшысының, аккредитациясын ұзарту өтінішін қанағаттандырмады. Ресми себеп — журналистер өтініштер қаралып жатқан уақытта жұмысын жалғастырған, бұл заңға қайшы деп есептеледі. 20 тамызда Астананың Әкімшілік істер бойынша мамандандырылған ауданаралық соты аккредитация беруден бас тартуды заңсыз деп тануды және министрлікті тұрақты аккредитация беруге міндеттеуді сұраған [жеті журналисттің талап-арызын қанағаттандырмады](#). Апелляциялық шағымды

қарау бірнеше рет кейінге шегерілді, ақырында сот 2026 жылғы қаңтарға белгіленді.

Vlast.kz, Астана

23 желтоқсанда [Vlast.kz басылымының Түркістан облысы бойынша Экология департаментіне қарсы ісі бойынша сот отырысы](#) өтті. Іске 17 қазанда редакция тарапынан өңірдегі бір өндіруші кәсіпорынға қатысты экологиялық тексерулердің саны мен нәтижелері туралы жолданған сұрау себеп болды. Сұрауда бұл ақпараттың қоғамдық маңызы бар екені және «Масс-медиа туралы» заңда белгіленген мерзімде (5 күн) ұсынылуы тиіс екені көрсетілген. Алайда ведомство ақпарат беруден бас тартты. Сот талап-арызды қанағаттандырып, мемлекеттік органды экологиялық заңнаманың сақталуына қатысты жүргізілген тексерулер туралы ақпаратты ұсынуға міндеттеді.

3. Журналистердің кәсіби қызметіне кедергі келтіру (ұрып-соғу, қорқыту, шабуыл жасау, түсірілімге тыйым салу, іс-шараларға кіргізбеу)

қазан

БАҚ, Петропавл

Петропавл қаласында журналистер «Құлагер» хоккей клубының директоры Игорь Шерстов тарапынан қысымға ұшырады. Баспасөз конференциясы барысында [клуб басшысына қатысты алаяқтыққа күдік жөніндегі материалды](#) түсіруге талпыныс кезінде ол камераларды өшіруді талап етіп, журналистерді балағаттады.

«Бірінші Северный» телеарнасы, Петропавл

Петропавл қаласында Креатив орталықта Республика күніне арналған салтанатты іс-шара өтті, оған 6637 әскери бөлімінің әскери қызметшілері мен ҚАЖД (қылмыстық-атқару жүйесі департаменті) зейнеткерлері қатысты. Арнайы шақырылғанына қарамастан, журналистерге түсірілім жүргізуге тыйым салынды.

Данил Степанов, Ақтөбе облысы

Ақтөбе облысындағы Кенқияқ мектебі туралы [материал](#) жарияланғаннан кейін журналист әрі блогер Данил Степановқа аудандық білім бөлімі тарапынан қорқытулар түсе бастады. Оның айтуынша, ведомство өкілдері жаңалықты өшіруді талап етіп, бұған дейін жарияланған ақпаратты жоққа шығаратын қандай да бір құжаттарды ұсынудан бас тартқан. Келесі күні, Данилдің сөзінше, онымен облыстық білім бөлімі байланысқа шыққанымен, конструктивті диалог орнамаған. Кейінірек Кенқияқ ауылының учаскелік полиция қызметкері блогерге қоңырау шалып, ақпарат көзін ашуды талап еткен, бұл жағдай Данилдің айтуынша, оған елеулі алаңдаушылық тудырған.

“[Дорожный контроль](#)”, Александр Павлов, Алматы

«[Дорожный контроль](#)» порталының бас редакторы Александр Павловты блогер Дамир Кушеевтің ісі бойынша офлайн форматта өткен сот отырысына кіргізуден бас тартты. Осыдан кейін ол Алматы қалалық сотына шағым жолдады. 22 қазанда сот алқасы төрағасының міндетін атқарушы Н. Сейтов қол қойған жауапта сот отырысының форматы мен журналистерді қатыстыру туралы шешімді төрағалық етуші судья қабылдайтыны көрсетілген.

қараша

Жанна Байтелова, Алматы

[Журналист Жанна Байтелова Алатау аудандық сотына](#) журналист Олег Гусевтің ісі бойынша өтіп жатқан процеске барған кезде оған жәбірленуші мен бейтаныс ер адам жақындағанын хабарлады. Оның айтуынша, жәбірленуші өзіне жала жапты деген

негізбен сотқа беремін деп қорқытып, іс туралы жазбауды талап еткен, ал ер адам тікелей қоқан-лоқы көрсеткен. Байтелованың айтуынша, кейін сот залында жәбірленуші оны «куәгерге қысым көрсетті» деп айыптаған, ал қоқан-лоқы жасаған ер адамның бұл іс бойынша өзі куәгер екені анықталған. Байтелова бұл жағдайға алаңдаушылық білдіріп, мұндай қауіп-қатерлерден кейін жеке қауіпсіздігі туралы ойлануға мәжбүр болып отырғанын айтты.

[Exclusive.kz](#), [cmn.kz](#), Астана

Астанада қаза тапқан және армияда зардап шеккен сарбаздардың аналары әскери қызметшілердің [өліміне қатысты істерді тергеуді талап етіп шыққан митинг](#) барысында журналистерді акция өтетін аумаққа кіргізбеді. 16-кіреберіс арқылы ішке қатысушылардың шектеулі саны ғана өткізілді, ал баспасөз өкілдері мен операторлар қоршаудың сыртында қалды. Қатысушылардың айтуынша, митингіні ресми түрде жариялауға журналистерге ешқандай мүмкіндік берілмеген: оларға өтуге тыйым салынды, сондай-ақ телефондар мен камераларды алып кіруге рұқсат етілмеді.

СМИ, Талғар

11 қарашада үкім жарияланған [Хасан Қасымбаевтың ісі бойынша сот отырысында](#) журналистердің қатысуына байланысты жанжал шықты. Айыпталушы олардың залда болуына наразылық білдіріп, «Бұлардың бәрін осы жерден шығарыңдар!» деп айқайлап, орындықпен терезені ұра бастаған. Нәтижесінде бұқаралық ақпарат құралдарының өкілдері сот залынан шығарылды. Соттың баспасөз қызметі бұл шешім журналистердің «қауіпсіздігі үшін» қабылданғанын мәлімдеді.

Қожахмет Дінмұхамедұлы, Жезказған

[Журналист Қожахмет Дінмұхамедұлы](#) Жезқазған қаласының «Облыстық көпсалалы ауруханасы» ШЖҚ КМК директоры Ғабиден Ахановпен тұрғындарды алаңдататын маңызды мәселелерді талқылауға тырысты. Оның айтуынша, оны қабылдамаған, еңгіме жүргізуден бас тартқан және кабинетте бейнетүсірілім жасауға тыйым салған.

[«Гиперборей»](#), Вадим Борейко, Алматы

[Журналист Вадим Борейко](#) Алматы ипподромында жұмысын жүргізуге кедергі жасалғанын хабарлады: орынбасар директор Жандос Баратов өзін таныстырмады, агрессивті мінез көрсетіп, дереу аумақтан шығуды және түсірілімді тоқтатуды талап етті, сотқа берумен қорқытып, Борейко мен оның әріптестері заңды түрде күзет рұқсатымен кіргеніне қарамастан. Борейконың айтуынша, бұл жағдай ортасында орын алып отыр: ат баптаушылар мен белсенділер ипподромның қаңырап тұрғанын, оны тұрғын үй кешеніне айналдыруы мүмкін екенін айтып отыр, сондай-ақ иппотерапия балалар клубы қазірдің өзінде көшірілген.

[Ulysmidia.kz](#), Светлана Глушкова, Астана

Журналист Светлана Глушкова хабарлағандай, Астанада өткен [ауылдық әкімдер форумы](#) кезінде журналистерге іс-шараға қатысу мүмкіндігі іс жүзінде жабылды. Оның айтуынша, БАҚ өкілдеріне аккредитация берілмеген, ал олар форум өтетін жерге әкімдерге, депутаттарға және министрлерге сұрақ қою үмітімен келген. Сұрақ қоюға әрекет жасаған кезде депутат Альберт Рауға қатысты ауыл әкімдерінің тәуелсіздігі жайлы, полиция қызметкерлері дереу назар аударған, депутат кеткен, ал журналист алаңнан шығарылған.

[«Просто журналистика»](#), Лұқпан Ахмедьяров, Астана

[Журналист Лұқпан Ахмедьяров](#) хабарлағандай, «Просто журналистика» арнасында «Ана борышы» деректі фильмінің көрсетілуінен кейін Қазақстан Қорғаныс министрлігі жарияланымға белсенді түрде пікір білдіре бастады. Оның айтуынша, формалды түрде пікірлерді қарапайым адамдар қалдырғандай көрінгенімен, олардың артында министрлік қызметкерлері тұрғаны байқалады. Фильм

көрсетілмей тұрып, Ахмедьяровтың бұрынғы шәкірті, БҚО-да Қорғаныс министрлігіне қарасты қызмет атқаратын, «министрліктен үлкен адам» армия тақырыбын қоздырмауды сұрағанын хабарлаған. Фильм қаза тапқан сарбаздарға арналған және министрліктің жеке құрам шығындары туралы ақпаратқа реакциясын талқылауды тудырады.

[«Наша газета»](#), Қостанай

«Наша газета» редакциясының [мәліметінше](#), оларға ТОО «Тазалық-2012»-ден ескерту хаты келген. Хатта кәсіпорын Қостанай облыстық соты маслихаттың қатты тұрмыстық қалдықтарды жинау және шығаруға [тарифті](#) көтеру туралы шешімін заңсыз деп танығаннан кейін БАҚ-тағы жарияланымдарға реніш білдірген. ТОО өкілінің айтуынша, БАҚ материалдарында кәсіпорын «есептеулерді дұрыс жүргізбеген» және «ашыққа шыққан» деп көрсетілген тұжырымдар болған, бұл нақты жағдайды бұрмалап, ұйымның іскерлік беделіне зиян келтірген.

ТОО «Тазалық-2012»-нің пікірінше, журналистер баға беруші пікірлерді фактілер ретінде беріп, халықты адастырған және кәсіпорынның беделін төмендеткен. Осыған байланысты кәсіпорын жалған ақпарат жарияламауға қатты кеңес беріп, өзінің беделін заңмен белгіленген тәртіппен қорғау құқығын сақтап қалды.

Нұрсейіт Жылқышыбай, Алматы

Алматыда 1930 жылы салынған қалалық ипподромды айналдырған дау туындады. Журналист Нұрсейіт Жылқышыбай [хабарлағандай](#), 40 гектардан астам аумақты қамтитын ипподромның орны көпқабатты тұрғын үй кешендеріне құрылуы мүмкін. Жылқышыбайдың айтуынша, ол бұл тақырыпты ашық түрде көтергеннен кейін, оған қысым көрсету және ықпал жасау әрекеттерімен қоңыраулар келе бастаған. Журналист мұны белгілі бір топтардың мүддесімен байланыстырады, олар бұл жер учаскесін коммерциялық тартымды ресурс деп қарастырады деп есептейді. Сарапшылар ипподромның тарихи және мәдени мәні бар екенін, сондай-ақ қалалық инфрақұрылым мен қауіпсіздік тұрғысынан маңызды объект болып табылатынын атап өтті. Ипподромның болашағы жөніндегі талқылаулар жалғасып жатыр.

БАҚ, Астана

Астанадағы ОКҚ алаңында [Шымкент әкімі Ғабит Сыздықбековпен өткен баспасөз конференциясында](#) журналистердің жұмысына кедергі келтіретін жағдай туындады: қоғамдық маңызы бар және резонанстық тақырып бойынша сұрақтар қойылып жатқан сәтте іс-шара қатысушыларының бірі сөйлесуге физикалық түрде араласып, спикер мен БАҚ өкілдерінің арасын бөліп, микрофондарға қолжетімділікті іс жүзінде шектеді. Нәтижесінде кейбір журналистер сұрақ қоя алмай, лауазымды тұлғаның пікірін ала алмады, ал ұйымдастырушылар тарапынан ешқандай әрекет жасалмады.

Тимур Асылханов, Астана

Журналист Тимур Асылханов хабарлағандай, [Қазақстан Қорғаныс министрлігі оны «қара тізімге» енгізіп](#), ведомствоға қарасты әскери бөлімдерге баруына тыйым салған. Оның айтуынша, бұл шешім Отардағы әскери бөлімдегі жұмыс істемейтін душтар туралы ролигіне министрлік наразылық танытқаннан кейін қабылданған.

Кейін оған Қазақстан Республикасының Қорғаныс министрлігінің әскери бөлімдеріне кіру құқығы қайтарылды. Тимурдың айтуынша, Қорғаныс министрлігінен қоңырау шалып, оны әскери бөлімдерге пресс-турға шақыратындарын хабарлаған.

4. Интернет цензурасы (бұғаттаулар, бұзу, DOS-шабуылдар)

Қазан

[Orda.kz](#)

«Орда» бас редакторы Гүлнар Бажкенованың [Facebook парақшасы «жеке тұлғаны бұрмалау» деген сылтаумен блокталды](#). Редакция бұл ұйымдастырылған жаппай шағымдардың нәтижесі және 2025 жылғы көктемнен бері қысымға және шабуылдарға ұшырап жүрген басылымға тағы бір шабуыл деп санайды.

Қараша

["Республика"](#) сайты

Бас редактор Ирина Петрушова хабарлағандай, «Республика» сайты жұма күні, 7 қарашадан бастап Қазақстан аумағында бұғатталған, ал басқа елдерде қолжетімді болып қалуда. Петрушованың айтуынша, бұғаттаудың негізгі себебі — билік транзитінің алдын ала кезеңі, бұл кезде бақылауда жоқ БАҚ болашақ мұрагерлер үшін қауіп төндіреді.

[Журналист Даник Молдабековтың](#) 19 қарашадағы хабарлауынша, ҚР Мәдениет және ақпарат министрлігі «respublika.kz.media» ресурсына қолжетімділікті шектеу Алматы қаласы Медеу аудандық сотының 2012 жылғы 25 желтоқсандағы шешімі және Бас прокуратураның сұранысы негізінде жүзеге асырылғанын мәлімдеді. Осы шаралар аясында TikTok платформасына да аккаунтты жою туралы хабарлама жолданған. Сонымен қатар, уәкілетті орган келесі интернет-ресурстарға қолжетімділікті шектеу туралы нұсқау шығарған: «respublika.kz.media», [«respublika-kz.blogspot.com»](#), «kaz.info» және [«www.respublika.yvision.kz»](#).

[KazTag](#)

KazTAG сайты [хабарлағандай](#), Cloudflare провайдеріндегі жаһандық ақау салдарынан ChatGPT, Spotify, Epic Games Store, X сияқты танымал платформалардың қатарында өздері де пайдаланушылар үшін қолжетімсіз болды. БАҚ мәліметтері бойынша, мәселе Cloudflare инфрақұрылымындағы ішкі ақаудан туып, «500 Internal Server Error» қателіктері арқылы көрінді. Ақаулардың көлемі кең болды: ондаған сервистер, соның ішінде ойын платформалары, онлайн ойындар және басқа да интернет ресурстары зардап шекті.

Асхат Ниязов, Назымгүл Күмісбаева

Журналист Назымгүл Кумыспаева [хабарлағандай](#), соңғы күндері оған және Асхат Ниязовқа цифрлық ортада бұзу, блоктау және жою әрекеттері жасалмақ болған. Оның айтуынша, шабуылдар табанды болғанымен мазмұны аз болды: Асхатқа Instagram-ға қолжетімділік бұғатталған, ал оған TikTok-қа. Күмісбаева бұл араласудың олардың кәсіби қызметіне бағытталғанын атап өтіп, қамқор адамдардың қолдауы арқасында қолжетімділікті қалпына келтіріп, жұмысын жалғастыратынын жеткізді. Сол күні Күмісбаева Instagram-да оның атын қолданатын аккаунттар пайда бола бастағанын хабарлады.

[“Гиперборей”](#), Вадим Борейко

[Журналист Вадим Борейко хабарлағандай](#), 22 қарашада оның Instagram аккаунты толық жойылған: оған кіруге болады, бірақ барлық контент жоғалған. Оның айтуынша, аккаунт белсенді болған: 168 мың жазылушы және соңғы айда 15 миллион қаралым, негізінен «Гиперборей» YouTube-арнасының шығарылымдарын хабарлайтын жарияланымдардан тұратын. Борейко атап өткендей, аккаунт жойылардан бұрын Meta ескертусіз ескі жазбаларды жойып отырған, ал осыдан бір күн бұрын ол Facebook-та авторлық құқықты бұзды деп көрсетілген екі жарияланымды апелляциялауға тырысқан. Компанияға жолданған хатында ол контенттің шағымдарды тексермей жойылатынын, бұл кінәсіздік презумпциясы мен құқықтық негіздерді бұзатынын атап көрсеткен. Журналисттің пікірінше, қазақстандық қолданушылардың аккаунттарының жаппай жойылуы мен бұзылуы 2021 жылғы 15 қыркүйектегі Сарым-Закиева түзетулерімен және Мәдениет және ақпарат министрлігінің Meta платформасымен кейінгі өзара әрекеттесуіне байланысты.

“Уральская неделя”

«Уральская неделя» редакциясы хабарлағандай, олардың негізгі Instagram аккаунты @uralsk_week 27 қарашада зиянкестер әрекеті салдарынан бұғатталған. Редакция жарияланымда қолжетімділікті қалпына келтіру үшін бар күшін салып жатқанын, бірақ процесс уақыт алуы мүмкін екенін атап өтті. Оқырмандармен байланыс жалғасуы үшін резервтік Instagram аккаунты @uralsk_week_media құрылып, редакция жазылушылардан аудиторияны жоғалтпау үшін қолдау көрсетуін сұрады. Журналисттер үндеуінде өз аудиториясына адал болып қалатынын және адал әрі тәуелсіз журналистикамен айналысуды жалғастыратынын, әрі қайтып келгенде әлдеқайда мықты болатынын уәде етті.

Желтоқсан.

Власть

«Власть» редакциясы 10 желтоқсанда интернет-журнал сайтының қызметі DDoS-қауыл салдарынан тұрақсыз екенін хабарлады. Басылым мәліметтері бойынша, алдыңғы ірі шабуыл 2 желтоқсанда болған, ал шабуылдар жалпы төртінші аптадан бері жалғасып келеді. 10 желтоқсан күні күндіз және түнде Kursiv.media сайты да DDoS-қауылға ұшыраған. Басылым жазғандай, шабуыл АҚШ пен Вьетнамнан жүргізілген. Боттар серверге жалпы 1 млн-нан астам сұраныс жіберіп, деректер қорын басқару жүйесіне жүктеме жасап, сайт жұмысының баяулауына әкелген.

5. Ақпаратқа қолжетімділік және цензура (ақпарат беруден бас тарту, елемеу, толық емес жауаптар, жауап беруден жалтару)

Қазан

Курсив. Астана

Ұлттық банк төрағасы Тимур Сүлейменов өзінің жалақысы мен декларациясын жариялаудан бас тартты, заң бұл мәліметті талап етпейтінін түсіндірді. Ол декларацияларды белгіленген тәртіппен тапсыратынын атап өтіп, мәліметтерді ашық жариялауға міндетті еместігін жеткізді.

Даник Молдабеков, Алматы

Журналист Даник Молдабеков хабарлағандай, Бас прокуратура 2022 жылғы қаңтар оқиғалары кезінде күш құрылымдарының өлімі туралы ақпарат бермейді. Журналисттің айтуынша, Бас прокуратура формалды себеппен мәлімет беруден бас тартқан — оның сұранысы қол қойылмаған. Молдабеков бұл тәсіл ашықтыққа кедергі келтіретінін, мемлекет қорғаушылардың өліміне қатысты істер бойынша ақпаратқа қолжетімділікке сұрақ тудыратынын және қоғамды маңызды оқиғалар туралы хабардар ету мен заңдылықты сақтау үшін журналистік жұмысты қиындататынын атап өтті.

Айнұр Қоскина, Астана

Шымкент әкімі Ғабит Сыздықбеков журналист Айнаур Коскинаға (@AQOSlive) ТОО «Тұрғын үй Шымкент» тексерісінің нәтижелері туралы нақты жауап бермеді, жазбаша жауап жіберуге уәде етті. Сонымен қатар, ол анықталған бұзушылықтардың нақты санын атамады және БАҚ-та жарияланған барлық тексеріс мәліметтерін ойдан шығарылған деп атап өтті. Сыздықбеков тек кейбір процедуралық бұзушылықтар анықталғанын, ірі қаржылық бұзушылықтар тексеріс барысында табылмағанын мәлімдеді.